

Πως διδάσκουμε τους μαθητές με νοητική υστέρηση

Διημερίδα Ειδικού Γυμνασίου

Δράμας

2/5/2014

Περίληψη εισήγησης

- Γενικό θεωρητικό πλαίσιο για τη νοητική αναπηρία. Το κοινωνικό και το ιατρικό μοντέλο προσέγγισης της νοητικής αναπηρίας. Ο δείκτης νοημοσύνης και οι κριτικές. Παρουσίαση των γενικών χαρακτηριστικών των μαθητών με νοητική υστέρηση. Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία. Στρατηγικές για μαθητές με νοητική αναπηρία: Ανάλυση έργου, προσαρμογή κειμένου, πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας, οπτικοποίηση της πληροφορίας, συστηματική καθοδήγηση καθώς και εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

Η νοητική αναπηρία (ν.α) χαρακτηρίζεται από μεγάλη ανομοιογένεια ως προς την:

- αιτιολογία,
- το είδος,
- τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις (αναπτυξιακές, μη αναπτυξιακές, κοινωνικοπολιτισμικές) και
- ως προς τα χαρακτηριστικά του πληθυσμού.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Οι διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις και ορισμοί συνεπάγονται διαφορετικές εκπαιδευτικές πρακτικές που συνδέονται είτε με **το ιατρικό μοντέλο** προσέγγισης της αναπηρίας που θεωρεί την αναπηρία υπεύθυνη για τους περιορισμούς που βιώνουν οι ανάπηροι, είτε με **το κοινωνικό μοντέλο** που εστιάζει στην άρση των φραγμών που θέτει η ίδια κοινωνία και το σχολικό πλαίσιο και στην παροχή ποικίλων μέσων προσαρμοσμένων στις διαφορετικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

- Ωστόσο, σήμερα η διαγνωστική διαδικασία της ν.α. (ελαφριά, μέτρια, βαριά, κ.α.) που βασίζεται στο **δείκτη νοημοσύνης**, ο οποίος αμφισβητείται για την εγκυρότητά του και την παιδαγωγική του συνεισφορά, συνδέεται με το ιατρικό μοντέλο (ταξινόμηση με βάση το βαθμό και το είδος της αναπηρίας). Η διαπίστωση αυτή καθιστά αναγκαία μια διαφορετικού τύπου παιδαγωγική αξιολόγηση και προσέγγιση από τον εκπαιδευτικό στην τάξη με χαρακτηριστικά ολιστικού τύπου (ποικίλες μορφές και μέσα αξιολόγησης ποιοτικού χαρακτήρα)

Βασικός προβληματισμός για την προσέγγιση της ν.α.

- Κατά πόσο το ιατρικό μοντέλο προσέγγισης της ν.α βοηθάει στην κατανόηση της σχέσης ανάμεσα στη ν.α και στη σχολική συγκρότηση του εκπαιδευτικού συστήματος, ιδιαίτερα για τα παιδιά εκείνα που προέρχονται από ασθενέστερα και μη κυρίαρχα πολιτισμικά και κοινωνικοοικονομικά στρώματα;

Γενικό θεωρητικό για τη νοητική αναπηρία

Γενικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ν.α

- Τα χαρακτηριστικά των ατόμων με ν.α ποικίλουν από άτομο σε άτομο
- Οι μαθητές με ν.α. δεν έχουν μία συγκεκριμένη και άκαμπτη ανάπτυξη, ούτε ακριβώς την ίδια εξελικτική πορεία
- Γενικά, παρουσιάζουν δυσκολίες που αφορούν σε τρεις τύπους δεξιοτήτων:

Γενικά χαρακτηριστικά των μαθητών με ν.α

- **Νοητικές δεξιότητες:** γλώσσα, σκέψη, μνήμη, προσοχή, έννοιες των αριθμών, του χρόνου, αυτοκατεύθυνσης (self-direction), κ.α.
- **Κοινωνικές δεξιότητες - προσαρμοστικότητα:** διαπροσωπικές ικανότητες, κοινωνική ευθύνη, αυτοεκτίμηση, ευπιστία, αφέλεια, επίλυση κοινωνικών προβλημάτων, υπακοή σε νόμους και κανόνες, αποφυγή θυματοποίησης, κ.α.
- **Δεξιότητες καθημερινής διαβίωσης:** προσωπική φροντίδα, αυτοεξυπηρέτηση, επαγγελματικές δραστηριότητες, ασφάλεια, κ.α.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Έμφαση στην **κατανόηση της φύσης και του είδους της ν.α.** του μαθητή καθώς αυτό προσδιορίζει την επιλογή κατάλληλων στρατηγικών διαφοροποίησης της διδασκαλίας. Στρατηγικές που είναι υποστηρικτικές για ένα μαθητή με ν.α. μπορεί να αποβούν αναποτελεσματικές για έναν άλλον μαθητή με ν.α. Η **κατανόηση της ν.α. και η αποτίμηση των προβλημάτων** κατά τη γνωστική ανάπτυξη αποτελούν θέματα μείζονος σημασίας για το σχεδιασμό και εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών παρεμβάσεων και στρατηγικών

Σύνδρομο Down

Παράγοντες που εμποδίζουν τη μάθηση

- - Καθυστέρηση κινητικών δεξιοτήτων-λεπτών και αδρών.
- - Ακουστική και οπτική δυσκολία.
- - Δυσκολία στην ομιλία και τη γλώσσα.
- - Έλλειμμα στην βραχυπρόθεσμη ακουστική μνήμη.
- - Μικρότερη διάρκεια συγκέντρωσης.
- - Δυσκολίες στην παγίωση και διατήρηση.
- - Δυσκολίες στη γενίκευση, σκέψη και διαλεκτική.
- - Δυσκολίες στην αλληλουχία.
- - Στρατηγικές αποφυγής.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Διαμορφωτική αξιολόγηση- «Χαμηλότερα τον πήχη»
- Εννοιολογική πλαισίωση του περιεχομένου διδασκαλίας με ποικίλους τρόπους. **Ο εκπαιδευτικός τίποτα δε θεωρεί αυτονόητο** (π.χ. σύνδεση του περιεχομένου διδασκαλίας με τα βιώματα, τις εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα και την καθημερινότητα των μαθητών με ν.α., κ.α)
- Αξιοποίηση των δυνατοτήτων των μαθητών με ν.α

Σύνδρομο Down

Παράγοντες που ευνοούν τη μάθηση

- **Δυνατή οπτική αντίληψη και οπτικές μαθησιακές δεξιότητες που περιλαμβάνουν:**
 - - Ικανότητα να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν νόημα, χειρονομίες και οπτική στήριξη.
 - - Ικανότητα να μαθαίνουν και να χρησιμοποιούν το γραπτό λόγο.
 - - Παίρνουν πρότυπα συμπεριφοράς και στάσεων από τους συνομηλίκους και τους ενήλικες.
 - - Μαθαίνουν από πρακτικό υλικό του αναλυτικού προγράμματος και από χειροπιαστές δραστηριότητες.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Εξισορρόπηση ακαδημαϊκών, επαγγελματικών, κοινωνικών, προσωπικών δεξιοτήτων
- Πρότυπο οι ανάγκες του κάθε μαθητή
- Λειτουργική εφαρμογή των ακαδημαϊκών δεξιοτήτων με δραστηριότητες σε πραγματικά πλαίσια στην κοινωνία π.χ. συμπλήρωση αίτησης για κάποια υπηρεσία, χρήση μενού εστιατορίου, αξία και χρήση εισιτηρίου, αναγνώριση σημάτων ασφαλείας, κ.α. Η αρχή της λειτουργικότητας διευκολύνει την καθημερινότητά των μαθητών με ν.α.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Κάθε μαθητής με νοητική αναπηρία αντιμετωπίζεται ως μοναδικός και ξεχωριστός και μπορεί να μάθει με την κατάλληλη εκπαιδευτική παρέμβαση.
- Οι ατομικοί στόχοι προσεγγίζονται κυρίως στην ομάδα και όχι σε επίπεδο διδασκαλίας ένας προς έναν(1:1), χωρίς βέβαια να αποκλείεται αυτό ορισμένες φορές, αν είναι αναγκαίο.

Βασικές αρχές εκπαίδευσης μαθητών με νοητική αναπηρία

- Η παιδαγωγική αξιολόγηση δυναμικού - ολιστικού χαρακτήρα αποτελεί τη βάση για το σχεδιασμό κατάλληλων εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές με ν.α.
- Δεν εστιάζει μόνο στις αδυναμίες του μαθητή και στο Δ.Ν. Αξιοποιεί τις δυνατότητες του, ποικιλία τρόπων και μέσων αξιολόγησης, λαμβάνει υπόψη το κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο του μαθητή

Διαφοροποίηση στη διαδικασία

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α.

- **Ανάλυση έργου**: ο τεμαχισμός της διδακτικής ύλης σε βήματα, ο επιμερισμός ενός στόχου ή μιας εργασίας. Η ανάλυση έργου προϋποθέτει τη συστηματική καταγραφή των επιμέρους βημάτων-βραχυπρόθεσμων στόχων ενός έργου, μιας δραστηριότητας, ενός μακροπρόθεσμου στόχου. Ο αριθμός των βημάτων εξαρτάται από το μαθητή που για να κατακτήσει ένα βήμα πρέπει πρώτα να κατακτήσει το προηγούμενο. Αφορά στη διαφοροποίηση της διαδικασίας και του περιεχομένου.

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α.

- **Παράδειγμα ανάλυσης έργου**

Το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι μπορεί ενδεικτικά να σπάσει στα εξής βήματα και να οπτικοποιηθεί. Ο αριθμός των βημάτων εξαρτάται από το μαθητή και δεν είναι πάντα ίδιος. Πιο συγκεκριμένα:

Ενδεικτικά βήματα για το πλύσιμο των χεριών

- Σηκώνει τα μανίκια
- Ανοίγει τη βρύση
- Βάζει τα χέρια του κάτω από τη βρύση
- Παίρνει το σαπούνι
- Τρίβει τα χέρια έχοντας το σαπούνι ανάμεσα στις παλάμες
- Αφήνει το σαπούνι
- Τρίβει τα χέρια του
- Βάζει τα χέρια κάτω από τη βρύση και ξεπλένει τη σαπουνάδα
- Κλείνει τη βρύση
- Παίρνει την πετσέτα
- Σκουπίζει τα χέρια,
- Κρεμάει την πετσέτα

Γραπτές υπενθυμίσεις βάσει ανάλυσης έργου

Βήμα	Τι κάνω	Έλεγχος
1	Διαβάζω το πρόβλημα	☒
2	Το λέω με δικά μου λόγια	☒
3	Υπογραμμίζω αυτά που ξέρω	☒
4	Υπογραμμίζω τι μου ζητάει να βρω	☐
5	Ζωγραφίζω το πρόβλημα	☐
6	Φτιάχνω ένα σχέδιο για να λύσω το πρόβλημα	☐
7	Κάνω τις πράξεις	☐
8	Ελέγχω την απάντηση με κομπιουτεράκι	☐

- Τι μπορώ να πω στο φίλο μου
- Ο φίλος μου θα έρθει σήμερα περίπου στις

- Όταν φτάσει ο φίλος μου μπορώ να του πω «Γεια σου!». Το να πω «Γεια σου» είναι μια φιλική φράση. Βοηθάει το φίλο μου να αισθανθεί καλοδεχούμενος στο σπίτι μου

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

Προσαρμογή κειμένου

- Ένα προσαρμοσμένο κείμενο που έχει απλοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό για να μη λειτουργήσει περιοριστικά θα πρέπει να εμπλουτιστεί και να επενδυθεί με ποικίλα μέσα (εικόνα, μουσική, ήχο, οπτικοποίηση, δραματοποίηση, αντικείμενα αναφοράς, κ.α) και δραστηριότητες που δεν εστιάζουν μόνο στην ανάγνωση του κειμένου, ώστε να υποστηρίζεται η ενεργός συμμετοχή, η κατανόηση, η μαθησιακή και εκπαιδευτική διαδικασία όλων των παιδιών.

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

Προσαρμογή των κειμένων

- Μια μέθοδος προσαρμογής κειμένου είναι η μέθοδος easy to read – κείμενο για όλους που διέπεται από συγκεκριμένες αρχές. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να αξιοποιεί αυτές τις αρχές οι οποίες όμως θα πρέπει να προσεγγίζονται κριτικά, με ευελιξία, γιατί οι μαθητές με νοητική αναπηρία διαφέρουν μεταξύ τους.
- <http://www.inspiredservices.org.uk/Information%20for%20all.pdf>
- <http://odi.dwp.gov.uk/docs/iod/easy-read-guidance.pdf>
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/kales-praktikes-noitiki.zip>
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/upodeigm-didaskalies-nohtikh.rar>

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

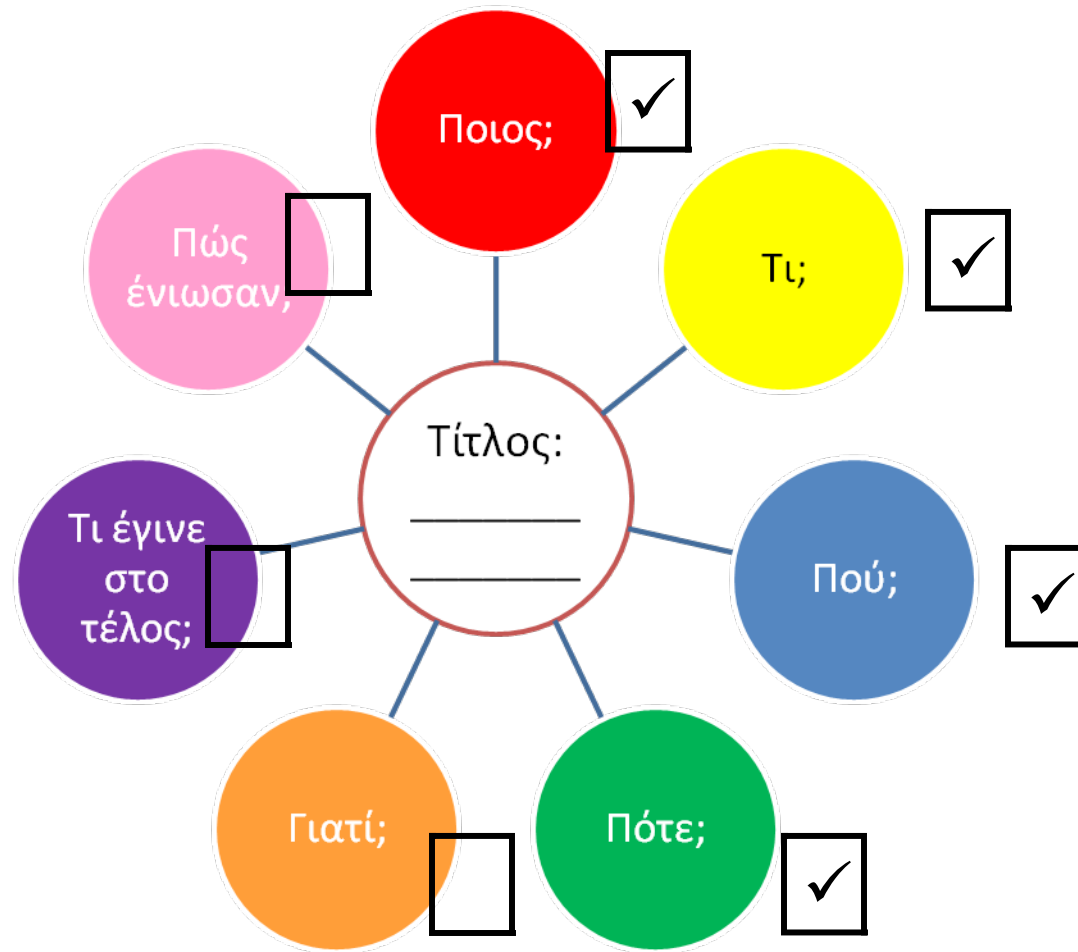
- Πολυαισθητηριακή προσέγγιση της διδασκαλίας: αφορά στην ενεργοποίηση όλων των αισθήσεων των μαθητών κατά τη διδασκαλία με οπτικά, απτικά, ακουστικά, κ.α ερεθίσματα-μέσα και υλικά. Πρόκειται για διαφοροποίηση διαδικασίας, τελικού προϊόντος.

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

- Οπτικοποίηση της πληροφορίας: αφορά στη διαφοροποίηση της διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα: περιεχόμενο, διαδικασία, μέσα και υλικά και αποτέλεσμα. Το περιεχόμενο διδασκαλίας παρουσιάζεται:
 - εικόνες
 - φωτογραφίες,
 - σκίτσα,
 - καρτέλες,
 - σύμβολα,
 - χάρτες,
 - διαγράμματα**,
 - πίνακες, κ.α.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΚΑΘΟΔΗΓΗΣΗΣ

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

- Συστηματική καθοδήγηση: στρατηγική εκπαίδευσης μαθητών με ν.α κατάλληλη κυρίως για επαγγελματικές δεξιότητες. Αφορά στην εκτέλεση-επίδειξη της δραστηριότητας από τον εκπαιδευτικό
- <http://www.prosvasimo.gr/wp-content/uploads/2013/07/upodeigm-didaskalies-nohtikh.rar>

Κάνω τις εργασίες μου:

Όταν βάλω όλα τα ✓ θα κερδίσω

Κάθομαι στη θέση μου

Βγάζω τα βιβλία

Γράφω ορθογραφία

Διαβάζω το μάθημα

Λύνω τις ασκήσεις του βιβλίου

Κέρδισα;

Μετρητές

Όταν τελειώνω
τα
μαθηματικά

Αριθμός προβλημάτων
που πρέπει να τελειώσω

1	2	3
4	5	6
7	8	9

Μπορώ να
χρησιμοποιώ
τον υπολογιστή

Χρόνος στον
υπολογιστή

_____ λεπτά

Κουτί δραστηριοτήτων

- Δημιουργήστε ένα κουτί δραστηριοτήτων. Αυτό είναι χρήσιμο τις φορές που το παιδί έχει τελειώσει μια δραστηριότητα πριν απ' τους συμμαθητές του, που χρειάζεται μια αλλαγή δραστηριότητας ή ένα διάλειμμα. Βάλτε μέσα μια κλίμακα δραστηριοτήτων που το παιδί διασκεδάζει να κάνει, συμπεριλαμβάνοντας βιβλία, κάρτες, παιχνίδια λεπτών κινητικών δεξιοτήτων κ.λ.π. Αυτό ενθαρρύνει την επιλογή μέσα σε μια δομημένη κατάσταση. Επιτρέποντας σ' ένα άλλο παιδί να συμμετέχει είναι ένας καλός τρόπος για να ενθαρρύνουμε φιλίες και συνεργασία.

Στρατηγικές διδασκαλίας για μαθητές με ν.α

- Εναλλακτικά συστήματα επικοινωνίας: στηρίζονται κυρίως στην οπτική επικοινωνία και για αυτό το λόγο χρησιμοποιούν εικόνες, σύμβολα ή μικροαντικείμενα. Η αξιοποίηση εναλλακτικών συστημάτων επικοινωνίας αποτελεί στρατηγική διαφοροποίησης του περιεχομένου, της διαδικασίας και του τελικού μαθησιακού προϊόντος-αποτελέσματος. Τέτοια συστήματα επικοινωνίας είναι: Makaton, TEACCH, πικτογράμματα, P.E.C.S, κ.α. Οι εκπαιδευτικοί εκπαιδεύονται για την ορθή χρήση τέτοιων εναλλακτικών συστημάτων.
- Για παράδειγμα:

Διδασκαλία εννοιών μέσω «ΜΑΚΑΤΟΝ»

The image displays a series of hand-drawn educational cards on lined paper, illustrating the use of Makaton symbols for teaching concepts. The cards are arranged in several rows:

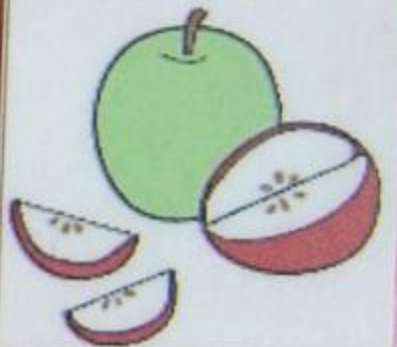
- Top Card:** A square frame containing a Makaton symbol for "today" (a vertical line with a circle and radiating lines). Below it is the Greek word "σήμερα" (σήμερα).
- Second Row:** Three cards with Makaton symbols and Greek words: "διαβάζω" (reading), "και" (and), and "ενώνω" (connecting).
- Third Row:** A sequence of cards. It starts with "σήμερα" (today) and "πηγαίνω" (go), followed by a hand icon pointing right. Dotted lines lead to two destination cards: "στο σχολείο" (at school) and "στην εκκλησία" (at church).
- Fourth Row:** A sequence of cards. It starts with "σήμερα" (today) and "βλέπω" (see), followed by an icon of two eyes. Dotted lines lead to two weather cards: "ήλιο" (sun) and "βροχή" (rain).
- Fifth Row:** A large dotted Makaton symbol for "today" on the left, and the Greek word "σήμερα" (σήμερα) on the right.

ΘΕΛΩ

Μήλο

2008 4 16

- ***«Δεν υπάρχει μεγαλύτερη ανισότητα από την ίση μεταχείριση άνισων ανθρώπων»***

Thomas Jefferson (1743-1826),

- Αμερικανός Πρόεδρος

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΑΣ

